

— Romské hroby - duhová galerie barev, květů a osudů

Autorčiny fotografie romských náhrobků viz barevná příloha tohoto čísla RDž.

Nápad fotografovat romské hroby vznikl jaksí spontánně – vždy mě lákalo mapování dislokace jednotlivých romských rodů, k čemuž poskytují hřbitovy ideální zdroj informací. To ovšem není jediný důvod, proč jsem se pustila do rozsáhlé fotodokumentace. Náhrobky mají rozmanitou vypovídací hodnotu – lze z nich vyčíst, které romské rodiny žijí v jednotlivých obcích, jak jsou početné, kdy která rodina přibližně do města přišla, jak jsou rody vzájemně endogamní (velmi často je na náhrobku uvedeno i rodné příjmení ženy), míra integrace rodin, jejich sociální a kulturní stratifikace, pochopitelně také finanční situace. Je ovšem více než pravděpodobné, že nákladnost pomníku většinou přesáhne možnosti pozůstalých, kteří se kvůli pohřbu často velice zadluží.

Romové si svých mrtvých velmi váží. O hroby zesnulých úzkostlivě pečují, často je navštěvují. Svým předkům prokazují úctu všelijakými dary, často z hlediska majoritní společnosti velmi atypickými – mrtvému pokládají na hrob to, co měl za svého života rád; kreditní karty, cigarety, alkohol, sladkosti, dětem hračky. K dekoraci pomníku obvykle slouží množství umělých květin pestrých barev, svaté obrázky a sošky, něžní porcelánoví andělci, dřevěné беруšky, větrníčky, rodinné fotografie, portrét zesnulého. Náhrobky bývají často velmi nákladné, až megalomanské – obrovité svou rozlohou, z masivního drahého mramoru. Vedle „kultu mrtvých“ jde v tomto ohledu také o prestiž. K velké škodě Romů i Neromů lze spatřit jen mizivé procento nápisů v romském jazyce, kterých jsem ve třiceti doposud navštívených obcích zaznamenala sotva pět (např.: „*O jilo man dukhal*“ – Bílovec, Česká Třebová; „*O Diloru dikhel*“ – Olšanské hřbitovy v Praze). Naopak v českých nápisech, ne vždy úplně šťastně vybraných a okaté „okopírovaných od gadžů“, se hojně vyskytují až do očí bijící pravopisné chyby, což působí na okázaných pomnících až groteskně (např.: „*tatínku dráby*“, „*spominame*“, „*naše rodiče*“). U nemajetných rodin s nízkým sociálním statutem vyniká nezvyklá originalita a schopnost provizorního řešení – např. rov seskládaný z dlažebních kostek, vlastnoručně stlučené dřevěné kříže, ručně vymalované neumělé nápisy, fotografie přilepené izolepou. Často však tyto chudé hrobečky

působí o to více láskyplně, zrcadlí se v nich prosté projevy spontánního citu, třeba dopis malé holčičky: „*Babičko, moc nám chybíš*“, vložený do věnce z plastových květin. Naopak přímo hrozivě na mě působily hrobky vážených představitelů olašské komunity v Ostravě, na kterých se místo něžných oslovení a křesťanských veršů skvěly nápisy „*kapo tuti kapo*“, „*bos od bosu*“ a „*takovi už se nikdy nenarodí*“. V České Třebové mě dojal hrobeček s náhrobkem ve tvaru srdce z narůžovělého mramoru, který patřil sedmileté Marcelce, zavražděné jiným Romem z rodinné msty. V Rokycanech je zase část hřbitova, která je výhradně romská – po dušičkách z té záplavy barevných květin až přecházely oči. Pozoruhodný objev jsem učinila na centrálním hřbitově ve Vídni, kde na hrobě jugoslávského Roma stálo deset plechovek piva, několik skleniček tvrdého alkoholu a dokonce šálek kávy – v ní plavalo napadané podzimní listí a utopené vosy.

Od června 2008 jsem zatím stihla navštívit jen zlomek plánovaných míst – jde o činnost časově i finančně náročnou, přesto však věřím, že se stane určitým přínosem a že listování v mých pestrobarevných albech přiblíží případným zájemcům romskou kulturu z té krásnější stránky.

Romano džaniben – jevend 2008
Časopis romistických studií

Tento časopis vychází díky finanční podpoře Ministerstva kultury České republiky.

Publikace byla financována hlavním městem Praha z Celoměstských programů na podporu aktivit národnostních menšin na území hl. m. Prahy pro rok 2008.

Toto číslo je výstupem z výzkumného záměru č. MSM 0021620825
na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze

Projekt byl podpořen z prostředků Nadačního fondu obětem holocaustu.

Vydává Romano džaniben
Ondříčkova 33, 130 00 Praha 3
tel.: 222 715 947, e-mail: dzaniben@email.cz, www.dzaniben.cz
bankovní spojení: 161582339/0300
Šéfredaktor: Peter Wagner
Výkonné redaktorky: Lada Viková a Helena Sadílková
Technická redaktorka: Eva Zdařilová

Recenzovali: PhDr. Renata Weinerová, CSc.
a Ass. Prof. Mag. Dr. Dieter Halwachs

Sazba: Petr Teichman
Obálka: Daniela Kramerová s použitím fotografie Jany Kramářové
Tisk: PBtisk, Příbram
Produkcí zajišťuje nakladatelství G plus G, s.r.o.,
Plavecká 14, 128 00 Praha 2
tel: 222 588 001, e-mail: gplusg@gplusg.cz, www.gplusg.cz
Náklad: 600 ks

Doporučená cena: 160 Kč
Roční předplatné: 320 Kč (včetně poštovného a balného)
ISSN 1210-8545

Evidenční číslo podle tiskového zákona: MK ČR E 6882
Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí. Obsah zveřejněných polemických článků
nemusí být totožný se stanoviskem redakce. Podávání novinových zásilek povoleno
Ředitelstvím pošt Praha č.j. NP 1360/1994 ze dne 24.6.1994.